

Kiusaamisen ehkäisyn toimintasuunnitelma

Toimintakausi 2023-2024

Päiväkodin ja ryhmän nimi, lasten lukumäärä ja iät _____

Varhaiskasvatuksessa tehdään varhaisen tuen työtä, jossa tukemalla lapsen itsesäätelytaitoja, tunnetaitoja, vuorovaikutustaitoja sekä vertaissuhdetaitoja voidaan ennalta ehkäistä kiusaamista. Lapsia havainnoimalla ja keskustelemalla heidän kanssaan voidaan suunnitella toimintaa, jossa lapset oppivat näitä taitoja. Kiusaamisen ehkäisyn toimintasuunnitelma tehdään jokaisessa varhaiskasvatusryhmässä toimintakauden alussa. Toimintasuunnitelmassa huomioidaan lasten osallisuus pohtimalla ja keskustelemalla yhdessä lasten kanssa vertaissuhteista sekä kiusaamisesta. Kiusaamisen ehkäisyn toimintasuunnitelman prosessi etenee seuraavalla tavalla:

1. Keskustelu lasten kanssa koko ryhmänä tai pienryhmissä, mutta kuitenkin niin, että jokainen lapsi saa osallistua keskusteluun. Lasten kanssa keskustelun apuna voi käyttää toimintasuunnitelman liitteenä olevia tai joitakin muita kuvakortteja.
2. Keskustelu tiimin kanssa ja yhteisesti sovittujen asioiden kirjaus suunnitelmaan.
3. Valmis kiusaamisen ehkäisyn toimintasuunnitelma julkaistaan nähtäväksi huoltajille Edlevossa.
4. Kiusaamisen ehkäisyn toimintasuunnitelma arviointia tehdään tarvittaessa tai viimeistään toimintakauden lopussa.

Varhaiskasvatuslain 540/2018 3 § mukaan tavoitteena on edistää lasten iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä sekä hyvinvointia ja varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen sekä turvallinen varhaiskasvatusympäristö. Tavoitteena on myös turvata lasta kunnioittava toimintatapa sekä mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja henkilöstön välillä. Lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja tulee kehittää, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä ja ohjata vastuulliseen ja kestävään toimintaan sekä toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.

1. LASTEN KANSSA TEHTÄVÄ OSIO (kuvakortit apuna)

Millainen on hyvä kaveri?

Mikä on mukavaa tekemistä kaverin kanssa?

Mitä voin itse tehdä, että olen hyvä kaveri?

Mikä tekee päiväkotipäivästä mukavan? Millaisessa ryhmässä on mukavaa toimia?

Kiusaaminen kohdistuu yhteen henkilöön toistuvasti, ja hänelle aiheutetaan harmia, haittaa tai paha mieltä tarkoituksellisesti. Kiusaamista ovat teot, jotka ovat kohdistuneet tietyn ajan sisällä riittävän monta kertaa samaan lapseen. Kiusaamisessa ominaista on osapuolten epätasaväkisyys, jolloin kiusaaja on fyysisesti tai psyykkisesti vahvempi. Epätasaväkisyys voi perustua ikään, fyysiseen voimaan, tukijoukkoihin tai asemaan ryhmässä. Kiusaajalla on valtaa, jolla hän saa yllötteen kiusatusta, jolloin kiusaaminen on vallan tai voiman väärinkäyttöä. Kiusaaminen on kielteinen sosiaalinen vuorovaikutustapahtuma, joka voi vaikuttaa käyttäytymiseen. Jos lapsella ei ole tärkeitä ystävyyssuhteita eikä hän pääse tasaveroisena kumppanina verkostoihin, se vaikuttaa hänen käyttäytymiseen sekä olotilaan.

Mitä on kiusaaminen?

LAPSIRYHMÄ	KASVATTAJATIIMI

Miten kiusaamistilanteisiin tulee puuttua?

LAPSIRYHMÄ	KASVATTAJATIIMI

2. KASVATTAJATIIMISSÄ TEHTÄVÄ OSIO

Itsesäätelykyvyn avulla ihminen voi toimia mielekkäästi, tavoitteellisesti sekä säädellä tunteitaan, käyttäytymistään, kognitiivista toimintaa ja estää impulsseja. Itsesäätely on harjaantuva taito, joka kehittyy koko elämän ajan, ja joka on sidoksissa tilannekohtaisiin tekijöihin sekä lapsen psyykkisiin ja fyysisiin voimavaroihin. Kun lapsi oppii tunnistamaan ja säätelemään tunteitaan, pystyy hän sitoutumaan tarkkaavaisuutta ja keskittymistä vaativiin toimintoihin paremmin. Kun lapsi osaa säädellä itseään, hän pystyy tiedostamattaan vaikuttamaan ryhmän muiden lasten itsesäätelyyn, vuorovaikutukseen, toimintaan sitoutumiseen, sääntöjen noudattamiseen, vuoron odottamiseen ja oppimiseen.

Millaisilla konkreettisilla keinoilla/menetelmillä tuemme lasten itsesäätelytaitoja?	Arviointi, pvm

Tunnetaitojen avulla säädellään tunteita, ja niitä tarvitaan monenlaisten sisäisten ja ulkoisten ärsykkeiden sekä impulssien kontrollointiin. Lapsen pitää opetella tunnistamaan, hallitsemaan, kanavoimaan ja käsittelemään tunnereaktioitaan sekä huomioida myös ympäristön tunnereaktiot. Monenlaisten tunteiden kokeilu on tärkeää turvallisessa ympäristössä, ja tunnetiloja pitää opetella säätelemään niin, että se ei johda sopimattomaan toimintaan tai esimerkiksi aggressiiviseen käyttäytymiseen. Tunteiden säätelytaidoilla on vaikutusta lapsen fyysiseen ja psyykkiseen kehitykseen.

Millaisilla konkreettisilla keinoilla/menetelmillä tuemme lasten tunnetaitoja?	Arviointi pvm.

Vuorovaikutus on laadukkaan pedagogiikan perusta, joka koostuu nonverbaalisesta ja verbaalisesta viestinnästä. Nonverbaalista viestintää ovat eleet, ilmeet, kehon asennot ja äänensävyt ja verbaalista viestintää ovat kielelliset ilmaukset. Vuorovaikutukseen kuuluu, kuinka lasta tuetaan, kommunikoidaan heidän kanssaan, lähestytään ja reagoidaan asioihin. Vuorovaikutus voi vaikuttaa siihen, miten lapset oppivat ja kasvavat sekä heidän itsetuntoonsa. Positiivisella, vastavuoroisella sekä tarkoituksellisella vuorovaikutuksella saadaan parhaita tuloksia. Vuorovaikutukseen kuuluu myös tunneilmapiiri, jonka voi aistia, vaikka sanattomat ja sanalliset viestit ovat vähäisiä tai ne puuttuvat kokonaan. Lämpimässä tunneilmapiirissä lapset sekä aikuiset voivat hyvin.

Millaisilla konkreettisilla keinoilla/menetelmillä tuemme lasten vuorovaikutustaitoja? Miten huomioimme aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen arjessa?	Arviointi pvm.

Vertaissuhteissa omaksutaan tietoja, taitoja ja asenteita sekä koetaan erilaisia asioita, ja niissä toisten lasten kiintymys pitää ansaita. Lapsiryhmissä vertaisia ovat lapsen kanssa suunnilleen samalla tasolla sosiaalisessa, emotionaalisessa tai kognitiivisessa kehityksessä olevat lapset, mutta he eivät välttämättä ole täsmälleen saman ikäisiä. Vertaisryhmät ovat vaihtuvia, ja ryhmällä on erilaisia merkityksiä sekä tehtäviä eri-ikäisen lapsen kehitykselle. Varhaiskasvatus on tärkeää aikaa kaveritaitojen perustan rakentamiselle, siellä lapsi muodostaa käsityksen itsestään kaverina ja ryhmän jäsenenä. Vertaisten kanssa toimiessa lapsi harjoittelee kavereiden kanssa tarvittavia kaveritaitoja sekä oppii uusia taitoja leikkien avulla kuten jakamista, kuuntelua ja kompromissien tekoa. Hyvät kaveritaidot tukevat lapsen elämää aikuisuuteen asti mahdollistamalla vuorovaikutussuhteiden rakentamisen ja ylläpitämisen sekä myönteisen minäkuvan kehittymisen.

Millaisilla konkreettisilla keinoilla/menetelmillä tuemme lasten vertaissuhdetaitoja?	Arviointi pvm.

Miten lasten keskinäisiä ristiriita- ja vuorovaikutustilanteita käsitellään lapsiryhmässä ja huoltajien kanssa? Miten yhteistyötä tehdään erilaisten yhteistyötahojen kanssa? Miten ristiriita- ja vuorovaikutustilanteita dokumentoidaan?	Arviointi pvm.

Tässä ryhmässä olemme sopineet seuraavat toimintatavat kiusaamisen ehkäisyyn:	Arviointi
1. 2. 3.	

Lasten kanssa hyödynnettäviä menetelmiä ja materiaaleja:

Ympyräiset -kirjasarja,
tunnekasvatusmenetelmä

Kerminen, Maarit: Virhusaaren
seikkailut. Toimintakortit
kaveritaitojen harjoitteluun.

Matilainen, Maria &
Puustinen, Marjukka:
Malti ja Sinni -tunnekortit

Pöyhönen, Julia &
Livingston, Heidi:
Fanni -kirjasarja +
Fannin
tunnetaitokortit

Auvinen, Mirkka: Tunnelintu.
Elämyksellistä tunnekasvatusta
lapsille

Kirkkopelto, Katri: Piki -kirjat,
Molli -kirjat

Lampinen, Anu-
Riikka & Toivanen,
Minna:
Kaverikaruselli ja 79
muuta
vuorovaikutusleikkiä

Ryhmän käytössä olevat
menetelmät:

Uusitalo-Malmivaara,
Lotta & Vuorinen,
Kaisa: Huomaa hyvä
materiaalit

Ryhmän käytössä olevat
materiaalit:

Ammattikirjallisuutta:

- Ahonen, Liisa 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Laaksonen, Vilja 2022. Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Repo, Laura 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: Bookwell Oy.
- Riihonen, Riikka & Koskinen, Minna 2020. Kuinka kiukku kesytetään. Lasten aggressiokasvatus. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Sainio, Taina, Pajulahti, Riikka & Sajaniemi, Nina 2020. Näin tuet lapsen itsesäätelyä. Hyvinvoinnin pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Uusitalo-Malmivaara, Lotta & Vuorinen, Kaisa 2016. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Juva: Bookwell Oy.

Lähteet:

- Aro, Tuija 2011. Miten ymmärrämme itsesäätelyn? Teoksessa Aro, Tuija & Laakso, Marja-Leena (toim.) 2011. Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Porvoo: Bookwell Oy. s. 10–11.
- Hamarus, Päivi 2012. Haukku haavan tekee. Puututaan yhdessä kiusaamiseen. Juva: Bookwell Oy.
- Laaksonen, Vilja 2022. Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Penn State Extension 2023. Interactions matter: What research says and what you can do! <https://extension.psu.edu/programs/betterkidcare/news/2016/interactions-matter>. Viitattu 19.4.2023.
- Ranta, Samuli & Veijalainen, Jouni 2020. Mitä on lapsen itsesäätely ja mitä sen kehittyminen edellyttää? <https://tutkittuvarhaiskasvatuksesta.com/2020/02/07/mita-on-lapsen-itsesaately-ja-mita-sen-kehittyminen-edellyttaa/>. Viitattu 10.4.2023.
- Repo, Laura 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: Bookwell Oy.
- Salmivalli, Christina 2008. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Juva: WS Bookwell Oy.
- Salmivalli, Christina 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Salmivalli, Christina 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Juva: WS Bookwell Oy.
- Sandberg, Erja 2021. Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Latvia: Livonia Print Ltd.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540#L3a>. Viitattu 6.5.2023.